

INTERNATIONAL

JOURNAL of HUMAN Studies

ULUSLARARASI İNSAN ÇALIŞMALARI DERGİSİ

ISSN: 2636-8641

Cilt/VOLUME 3 Sayı/ISSUE 6 Yıl/YEAR: 2020

Alındı/RECEIVED: 25-09-2020 – Kabul/ACCEPTED: 24-12-2020

Sağlık Personeli Adaylarının Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutumlarının İncelenmesi

Examination of Attitudes of Health Personnel Candidates towards Seeking Psychological Help

Rumeysa HOŞOĞLU KAMA¹

Abstract

In this study, it was aimed to evaluate the attitudes of health personnel candidates towards getting psychological help. Relational model was used in the study. The study group of the study consisted of 512 healthcare personnel candidates studying in different departments of Cappadocia University. 13 students who were found to have completed the scale form incompletely or incorrectly were excluded from the study, thus the study was conducted on 499 students. 348 of the participants are girls and 151 of them are boys. The data in the study were obtained by using the Psychological Help Attitude Scale-

Öz

Bu araştırmada sağlık personeli adaylarının psikolojik yardım almaya ilişkin tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Kapadokya Üniversitesinin farklı bölümlerinde öğrenim gören toplam 512 sağlık personeli adayı oluşturmuştur. Ölçek formunu eksik veya hatalı doldurduğu tespit edilen 13 öğrenci araştırma dışı bırakılmış, böylelikle araştırma 499 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların 348'i kız, 151'i erkek öğrencidir. Araştırmada veriler Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutum

¹Rumeysa HOŞOĞLU KAMA, Dr. Öğrt. Üyesi, Kapadokya Üniversitesi, Çocuk Gelişimi, rumeysa.hosoglu@kapadokya.edu.tr, Orcid: 0000-0003-3033-2965

Short Form and the Personal Information Form prepared by the researcher. The results of the study revealed that the attitudes of the healthcare candidates participating in the study towards psychological help differ significantly in terms of gender and referral of their patients to a mental health professional if they think it is necessary, and not significantly different from where they spend most of their lives and whether to get psychological help from a psychiatric care professional. The results obtained were discussed based on the relevant literature.

Keywords: Psychological Help, Seeking Help, Student, Healthcare Staff, Health Personnel Attitudes

Ölçeği-Kısa Formu ve araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmanın sonuçları, araştırmaya katılan sağlık personeli adaylarının psikolojik yardım almaya ilişkin tutumlarının cinsiyete ve gerekli olduğunu düşündükleri takdirde, hastalarını bir ruh sağlığı uzmanına sevk etmelerine göre anlamlı ölçüde farklılık gösterdiğini, yaşamlarının büyük bir kısmını geçirdikleri yere ve bir ruh sağlığı uzmanından psikolojik yardım hizmeti alıp almamalarına göre ise anlamlı ölçüde farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. Elde edilen sonuçlar ilgili literatüre dayanarak tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Psikolojik Yardım, Yardım Arama, Öğrenci, Sağlık Personeli, Sağlık Personeli Tutumları

Giriş

Psikolojik yardım arama tutumu, bir bireyin profesyonel bir danışmandan psikolojik olarak destek alma davranışı olarak tanımlanmaktadır (Ofole ve Falaye, 2011). Bir diğer ifadeyle, psikolojik yardım arama, bireyin hissettiği psikolojik sıkıntı sonucunda yöneldiği bir tür resmi yardım arama davranışıdır (Rickwood, Deane, Wilson, ve Ciarrochi, 2005).

Bireyler yardım arama davranışını gayri resmi veya resmi olarak farklı şekillerde yapabilmektedirler (Rickwood ve ark. 2005; Offer, Howard, Schonert ve Ostrov, 1991). Gayri resmi yardım arama, arkadaşlar ve aile üyeleri gibi gayri resmi sosyal ilişkilere dayanmaktadır. Resmi yardım arama ise ruh sağlığı uzmanları, öğretmenler, din adamları gibi mesleki rolü yardım etme, tavsiye verme olan ve uygun eğitime sahip profesyonellere dayanmaktadır.

Hogg ve Vaughan (2005) tutumu, sosyal olarak önemli nesnelere, gruplara, olaylara veya sembollere karşı nispeten kalıcı bir inanç, duygu ve davranış eğilimi olarak tanımlamışlardır. Eagly ve Chaiken'e (1993) göre tutumlar, bir kişinin davranışını olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Olumlu yardım arama tutumları bireylerin yardım arama davranışlarına yönelmelerini sağlayabilmektedir (Do ve diğerleri, 2019). Planlı davranış teorisine göre, gerçek yardım arama davranışının en güçlü belirleyicisi yardım arama niyetidir. Birçok araştırma, yardım arama tutumlarının yardım arama niyetlerini öngördüğünü göstermektedir (Carlton ve Deane, 2000; Seyfi, Poudel,

Yasuoka, Otsuka ve Jimba, 2013). Öte yandan, kişinin psikolojik yardım arama tutumu, yardım arama sürecini etkileyebilmektedir (Tagay, 2017).

Ruhsal sıkıntı yaşayan bireyler için, psikolojik yardım alma girişiminde bulunmak basit bir süreç değildir (Rickwood, Deane ve Wilson, 2007). Yardım arama tutum ve niyetleri gibi psikolojik faktörlerin yanı sıra, bireylerin profesyonel psikolojik yardım almasını engelleyebilecek zaman, bölge ve maliyet gibi yapısal engeller de bulunmaktadır (Do ve diğerleri, 2019). Ayrıca yapılan araştırmalar psikolojik yardım arama tutumunu etkileyen bir diğer nedenin cinsiyet olduğunu göstermektedir. Cinsiyet farklılıkları üzerine yapılan araştırmalar, kadınların profesyonel bir psikolojik yardım hizmeti arayışına erkeklerden daha olumlu baktığını göstermektedir (Collishaw, Maughan, Natarajan ve Pickles, 2010; Hankin vd. 1998; Gonzalez, Alegria ve Prihoda, 2005; Komiya, Good ve Sherrod, 2000; Sigfusdottir Asgeirsdottir, Sigurdsson ve Gudjonsson, 2008; McKelley ve Rochlen, 2007; Nam, Kim ve Lee, 2010; Moran, 2007). Ayrıca bu çalışmalar kadınların erkeklere göre arkadaşlarına veya ailelerine güvenme olasılıklarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Erkeklerin psikolojik yardım almaya karşı büyük bir isteksizlik göstermelerinin nedeni olarak damgalanma korkusu (Nam ve ark., 2010), güçlü ve bağımsız olma veya öyle görünme arzusu (Addis ve Mahalik, 2003; O’Neil, 2008), toplumsal cinsiyet rolü çatışması (Schaub ve Williams, 2007) gibi nedenler sayılabilmektedir. Lynch, Long ve Moorhead (2018) ise çalışmalarında genç erkekleri psikolojik yardım istemekten uzak tutan yedi engel belirlemiştir. Bu engeller: (1) akranlardan kabul göremem endişesi (olumsuz tepki; zayıf görünmek ve alay konusu olmak), (2) kişisel zorluklar (duyguları iletememe), (3) kültürel ve çevresel etkiler (dinlerin ve duaların daha etkili olacağı inancı ve aile içi sorunların gizli olması gerektiği düşüncesi), (4) alkol alma ve kendi kendine ilaç kullanma (etkisiz başa çıkma mekanizmaları), (5) profesyonel yardım aramaya ilişkin olumsuz bakış açısı (ruh sağlığı uzmanları hakkında olumsuz görüşler), (6) homofobik tepkiler korkusu (cinsellik, damgalanma veya ifşa edilme korkusu) ve (7) geleneksel erkeksi idealler (kendine güven, “sert çocuk” imajı). Bu çalışmalar, cinsiyet farklılıklarının günlük hayatta hala önemli görüldüğünü göstermektedir. Diğer taraftan psikolojik yardım aramadaki engellerden bir diğeri, sorunun duygusal olarak ortadan kalkacağı veya asla çözülemeyeceği inancı, güven eksikliği, başkalarının da dahil olduğu genel endişe gibi kişisel özelliklerdir (Li, Dorstyn ve Denson, 2014).

Ülkemizde psikolojik yardım arayışı ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde bu araştırmaların lise öğrencileri (Yıldırım, Atlı ve Çitil, 2014), üniversite öğrencileri (Aydın, 2017; Gürsoy ve Gizir, 2018; Koçyiğit ve Pamukçu, 2018; Topkaya ve Kavas, 2015) ve öğretmen adayları (Kaya, 2015; Topkaya, Şahin, Doğru-Çabuker ve Okten, 2015) üzerinde yapıldığı gözlenmiştir. Fakat sağlık personeli adaylarının psikolojik yardım arayışlarına ilişkin yapılan bir araştırmaya ise rastlanmamıştır.

Sağlık sisteminde çok önemli bir rol oynadıkları için, sağlık personeli adaylarının psikolojik yardım aramaya yönelik olumlu bir tutum sergilemeleri önemlidir. Sağlık personeli adayları kendileri psikolojik yardıma ihtiyaç duyduklarında kendi ihtiyaçları için psikolojik hizmetlerden yararlanabilmelidir. Bu şekilde hem kendi potansiyellerini yerine getirebilirler hem de karşılaştıkları ağır vakaların ardından daha güçlü başa çıkma mekanizmaları kullanabilirler. Ayrıca, bilindiği gibi, üniversite dönemi genç erişkinlik çağına denk gelmektedir. Bu dönem, özellikle zihinsel sağlığı ve iyi oluşu etkileyen faktörler açısından yaşam boyu gelişimsel olarak kritik bir dönem olarak ele alınmaktadır. Bu

dönemde, tüm gelişimsel alanlarında, yetişkinlikte davranışları etkileyen büyük değişiklikler meydana gelmektedir. Bu nedenle ruh sağlığı sorunlarının yaşamın bu evresindeki etkisi derin olabilmektedir (Kosky ve Hardy, 1992).

Diğer taraftan, sağlık personeli adaylarının psikolojik yardım aramaya yönelik olumlu bir tutum sergilemeleri hastaları için de önemlidir, çünkü farklı eğitim düzeylerinden ve farklı kültürlerden gelen hastalara, kendilerine uygun bir tedaviye başvurmaları için rehberlik etmeleri gerekebilir. Böylelikle temelinde psikolojik faktörlerin olduğu vakalarda hastalarını ilgili bölüme sevk etme konusunda daha bilinçli ve istekli olabilirler. Bu nedenlerden dolayı bu çalışmada sağlık personeli adaylarının psikolojik yardım almaya ilişkin tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılarak mevcut durumun betimlenmesi amaçlanmıştır. Tarama modeli araştırmalar, geçmişte ve halen var olan bir durumun var olduğu şekilde betimlenmeye çalışıldığı araştırmalardır (Karasar, 2012).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu uygun örnekleme yöntemi ile oluşturulmuştur. Araştırmaya Kapadokya Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan toplam 512 öğrenci katılmıştır. Ancak ölçek formunu eksik veya hatalı doldurduğu tespit edilen 13 öğrenci araştırma dışı bırakılmış, böylelikle araştırma 499 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Öğrencilerin yaşları 17 ile 26 arasında değişmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet, sınıf, bölüm ve yaşam yerlerine ilişkin sayısal bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubuna İlişkin Özellikler

		N	%
Cinsiyet	Kadın	348	69,7
	Erkek	151	30,3
Sınıf	1.sınıf	360	72,1
	2.sınıf	139	27,9
	Odyometri	45	9,0
	Elektronörofizyoloji	63	12,6
	Ameliyathane Hizmetleri	45	9,0
	Anestezi	88	17,6

Bölüm	Diyaliz	48	9,7
	Fizyoterapi	48	9,7
	Ağız ve Diş Sağlığı	56	11,2
	Radyoterapi	22	4,4
	Tıbbi Görüntüleme Teknikleri	44	8,8
	İlk ve Acil Yardım	40	8,0
Yaşam Yeri	Köy/İlçe	205	41
	İl/Büyükşehir	294	59
Toplam		499	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin %69,7’si kadın, %30,3’ü erkektir. Öğrencilerin %72,1’i birinci sınıfta, %27,9’u ikinci sınıfta öğrenim görmektedir. %9’u odyometri, %12,6’sı elektronörofizyoloji, %9’u ameliyathane hizmetleri, %17,6’sı anestezi, %9,7’si diyaliz, %9,7’si fizyoterapi, %11,2’si ağız ve diş sağlığı, %4,4’ü radyoterapi, %8,8’i tıbbi görüntüleme teknikleri ve %8’i ilk ve acil yardım bölümlerinde öğrenim görmektedir. Öğrencilerin %41’i yaşamlarının büyük bir kısmını köy/ilçede, %59’u il/büyükşehirde geçirmişlerdir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutum Ölçeği-Kısa Form ve Kişisel Bilgi Formu aracılığıyla toplanmıştır.

Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutum Ölçeği-Kısa Form: Bir uzmandan psikolojik yardım almaya ilişkin tutumu ölçmek amacıyla Fischer ve Farina (1995) tarafından geliştirilmiştir. Topkaya (2011) tarafından Türkçe’ye uyarlanan ölçek 10 maddeden oluşmaktadır. 4’lü likert tipinde hazırlanan ölçekte alınabilecek en düşük puan 0, en yüksek puan 30’dur. Orijinal ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı .76’dır. Bu araştırma için Cronbach Alfa katsayısı .65’tir.

Kişisel Bilgi Formu: Kişisel bilgi formu araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Formda katılımcılardan cinsiyetleri, yaşları, bölümleri ve sınıfları hakkında bilgi alınmış ve yaşamları boyunca bir ruh sağlığı uzmanından psikolojik yardım hizmeti alıp almamaları ile çalışma hayatlarına başladıklarında, gerekli görmeleri halinde, hastalarını psikolojik yardım almaları için bir uzmana sevk edip etmeyeceklerine dair kapalı uçlu iki soru sorulmuştur.

Verilerin Toplanması

Veriler, araştırmacı tarafından, 2019-20 eğitim öğretim yılında Kapadokya Üniversitesi Sağlık Meslek Yüksekokulu’nda okuyan gönüllü öğrencilerden toplanmıştır. Ölçek formu dağıtılmadan önce

öğrencilere araştırma hakkında bilgi verilmiş ve öğrencilerden gelen sorular yanıtlanmıştır. Ölçeğin uygulanması yaklaşık beş dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Analize başlamadan önce verilerin normal dağılıma sahip olup olmadığını test etmek için Shapiro-Wilk testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar, verilerin normal dağılıma sahip olmadığını göstermiştir ($p < ,000$). Bundan dolayı verilerin analizinde nonparametrik testler kullanılmıştır. Kullanılan testler Mann-Whitney U testi, Kruskal Wallis testi ve Post Hoc testleridir. Elde edilen istatistiklerin anlamlılığı ,05 düzeyinde sınanmıştır.

BULGULAR

Öğrencilerin Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutum Ölçeği'nden aldıkları puanların ortalamaları ve standart sapma değerleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutum Ölçeği'nden Aldıkları Puanların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	N	\bar{X}	ss
Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutum	499	18,1363	4,19235

Tablo 2'de görüldüğü gibi öğrencilerin Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutum Ölçeği'nden aldıkları puan ortalaması 18,1363 ($Ss=4,19235$)'tür. Bu sonuçlara göre araştırmaya katılan öğrencilerin psikolojik yardım almaya ilişkin tutumlarının 'orta düzeyde' olumlu olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin psikolojik yardım almaya ilişkin tutumlarının cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutum Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Mann Whitney-U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutum	Kadın	348	274,65	95578,5	17695,5	,000*
	Erkek	151	193,19	29171,5		

* $p < ,01$

Tablo 3'te öğrencilerin psikolojik yardım almaya ilişkin tutumlarının cinsiyete ($U=17695,5$; $p<.05$) göre anlamlı ölçüde farklılık gösterdiği görülmektedir. Kız ve erkek öğrencilerin ortalamaları incelendiğinde, kız öğrencilerin psikolojik yardım almaya ilişkin olumlu tutumlarının erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir (sırasıyla $\bar{X} =18,86$; $\bar{X} =16,46$).

Öğrencilerin psikolojik yardım almaya ilişkin tutumlarının yaşamlarının büyük bir kısmını geçirdikleri yere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutum Puanlarının Yaşam Yerine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Mann Whitney-U Testi Sonuçları

	Yaşam Yeri	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutum	Köy/İlçe	205	239,37	49070,0	27955,0	,167*
	İl/Büyükşehir	294	257,41	75680,0		

$p>.05$

Tablo 4'te görüldüğü gibi, öğrencilerin psikolojik yardım almaya ilişkin tutumları yaşamlarının büyük bir kısmını geçirdikleri yere göre anlamlı ölçüde farklılık göstermemektedir ($p>.05$).

Öğrencilerin psikolojik yardım almaya ilişkin tutumlarının, yaşamları boyunca bir ruh sağlığı uzmanından psikolojik yardım hizmeti alıp almamalarına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik yapılan Mann-Whitney U testi, sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutum Puanlarının Yaşam Boyunca Bir Ruh Sağlığı Uzmanından Psikolojik Yardım Hizmeti Almaya Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Mann Whitney-U Testi Sonuçları

	Yardım Alma	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutum	Evet	121	259,67	31419,50	21699,5	,395*
	Hayır	378	246,91	246,91		

Tablo 5'te görüldüğü gibi, öğrencilerin psikolojik yardım almaya ilişkin tutumları bir ruh sağlığı uzmanından psikolojik yardım hizmeti alıp almamalarına göre anlamlı ölçüde farklılık göstermemektedir ($p>.05$).

Öğrencilerin psikolojik yardım almaya ilişkin tutumlarının, gerekli olduğunu düşündükleri takdirde, hastalarını bir ruh sağlığı uzmanına sevk etmelerine göre anlamlı düzeyde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik yapılan Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Sağlık Personeli Adaylarının, İş Yaşamalarında, Gerekli Görmeleri Halinde, Hastalarını Bir Ruh Sağlığı Uzmanına Sevk Etmelerine Göre Kruskal-Wallis Testi Sonucu

Hastayı Bir Ruh Sağlığı Uzmanına Sevk Etme	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Evet	433	261,57			
Kararsızım	48	185,67	2	22,376	,000*
Hayır	18	143,19			

*p<.01

Tablo 6’da görüldüğü gibi, öğrencilerin psikolojik yardım almaya ilişkin tutumları, gerekli olduğunu düşündükleri takdirde, hastalarını bir ruh sağlığı uzmanına sevk etmelerine (X²= 22,376; p<.01) göre anlamlı ölçüde farklılık göstermektedir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Post Hoc Testi sonuçlarına göre, gerekli olduğunu düşündükleri takdirde, hastalarını bir ruh sağlığı uzmanına sevk edip etmeyeceklerine ilişkin soruya, “evet, sevk ederim” şeklinde cevap veren öğrencilerin, “kararsızım” ve “hayır, sevk etmem” diyen öğrencilerden anlamlı ölçüde daha fazla psikolojik yardım almaya ilişkin olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın sonuçları, araştırmaya katılan sağlık personeli adaylarının psikolojik yardım almaya ilişkin tutumlarının cinsiyete ve gerekli olduğunu düşündükleri takdirde, hastalarını bir ruh sağlığı uzmanına sevk etmelerine göre anlamlı ölçüde farklılık gösterdiğini, yaşamlarının büyük bir kısmını geçirdikleri yere ve bir ruh sağlığı uzmanından psikolojik yardım hizmeti alıp almamalarına göre ise anlamlı ölçüde farklılık göstermediğini ortaya koymuştur.

Cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde, kız öğrencilerin psikolojik yardım almaya ilişkin olumlu tutumlarının erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. İlgili literatür incelendiğinde, bu araştırma bulgusunu destekleyen araştırmalar bulunmaktadır (Collishaw ve ark., 2010; Danforth, 2016; Sigfúsdóttir ve ark. 2008; Springer ve Mouzan, 2011). Toplumsal cinsiyet rolleri erkeklerin her zaman güçlü, başarılı, bağımsız, kontrol sahibi gibi özelliklere sahip olmaları gerektiğini vurgulamaktadır (Addis ve Mahalik, 2003; Danforth, 2016; Schaub ve Williams, 2007). Bu nedenle yaşanan cinsiyet rolü çatışmaları erkeklerin psikolojik yardım arama davranışlarını olumsuz etkileyebilmektedir (Berger, Levant, McMillian, Kelleher ve Sellers, 2005). Baskın erkeksi inançları benimsemenin bir sonucu olarak sosyal damgalanma veya kendini damgalama da erkeklerin psikolojik yardım almaya karşı isteksiz olmalarına neden olabilmektedir (Nam ve ark., 2010). Erkeklerin psikolojik yardım almaya ilişkin olumlu bir tutum geliştirebilmeleri için erken çocukluktan başlayarak profesyonel

yardım alma davranışını normalleştirme, yeniden çerçeveleme yoluyla profesyonel yardım alma davranışına yeni bir bakış açısı kazandırma gibi yöntemler uygulanabilir (Lynch ve diğerleri, 2018).

Sonuçlar yaşamın büyük bir kısmının geçirildiği yer açısından incelendiğinde, öğrencilerin psikolojik yardım almaya ilişkin tutumlarının, yaşamlarının büyük bir kısmını geçirdikleri yere göre anlamlı ölçüde farklılık oluşturmadığı görülmektedir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde, bazı araştırmaların büyük şehirde yaşayan bireylerin psikolojik yardım almaya ilişkin daha olumlu bir tutuma sahip olduğunu (Rickwood ve Braithwaite, 1994) ortaya koyarken, bazı araştırmaların ise kasabada yaşayan bireylerin psikolojik yardım almaya ilişkin daha olumlu bir tutuma sahip olduğunu (Kırımlı, 2007) ortaya koyduğu gözlenmektedir. Bu araştırmada ise anlamlı bir farklılık elde edilmemiştir. Yaşamının büyük bir kısmını köy veya ilçede geçirmiş bireyler olumlu bir tutuma sahip olsalar da psikolojik yardım alabilmek için hangi kurumlara veya hangi uzmanlarına ulaşmaları gerektiğini bilmeyebilir veya bu kurumlara veya uzmanlara ulaşmakta güçlük yaşayabilirler. Bununla birlikte yaşamının büyük bir kısmını il veya büyükşehirde geçirmiş bireyler ise bu kurumlara ve uzmanlara nasıl ulaşacaklarını bilseler ve ulaşabilme imkanları olsa da tedavi korkusu, damgalanma, eğitim düzeyi gibi farklı değişkenlerden ötürü psikolojik yardım almak istemeyebilirler. Kısacası psikolojik yardım almaya ilişkin tutumların, birçok farklı değişkenden etkilenmediği için, bireylerin yaşamlarının büyük bir kısmını geçirdikleri yere göre anlamlı olarak farklılaşmaması manidar olarak yorumlanabilir.

Elde edilen sonuçlar bir ruh sağlığı uzmanından psikolojik yardım hizmeti alıp almama açısından incelendiğinde, öğrencilerin psikolojik yardım almaya ilişkin tutumlarının bir ruh sağlığı uzmanından psikolojik yardım hizmeti alıp almamalarına göre anlamlı ölçüde farklılık oluşturmadığı görülmektedir. Literatürde bu sonucu destekleyen (Çürükvelioğlu-Köksal, 2018) ve desteklemeyen (Ciarrochi ve Deane, 2001; Erkan, Özbay, Cihangir-Çankaya ve Terzi, 2012) araştırmaların olduğu görülmektedir. Daha önce psikolojik yardım hizmeti alan bireylerin daha olumlu bir tutuma sahip olmaları beklendik bir durum olabilir. Ancak araştırmanın yapıldığı üniversitede sağlık programlarında okuyan tüm öğrenciler ‘davranış bilimleri’ adlı bir ders almaktadır. Öğrencilere bu dersin içeriğinde ruh sağlığı hizmetlerinin önemine ilişkin bilgiler anlatılmaktadır. Bu nedenle araştırmanın veri grubunu oluşturan öğrenciler, daha önce psikolojik yardım almamış olsalar da psikolojik yardım almaya ilişkin olumlu bir tutum içinde olabilir ve bu durum araştırma sonuçlarını etkilemiş olabilir.

Son olarak sonuçlar, gerekli olduğunu düşündükleri takdirde, hastalarını bir ruh sağlığı uzmanına sevk edip etmeyeceklerine ilişkin soruya, “evet, sevk ederim” şeklinde cevap veren öğrencilerin, “kararsızım” ve “hayır, sevk etmem” diyen öğrencilerden anlamlı ölçüde daha fazla psikolojik yardım almaya ilişkin olumlu tutuma sahip olduklarını göstermektedir. Psikolojik yardım almaya ilişkin geçmiş bir deneyimi olsa da olmasa da psikolojik yardım almaya ilişkin olumlu tutumlara sahip olan sağlık personeli adaylarının, bu hizmete karşı olumlu bir bakış açısına sahip olmaları nedeniyle, gerekli görmeleri halinde hastalarını bir ruh sağlığı uzmanına sevk edebileceklerini belirtmeleri beklendik bir sonuç olarak ele alınabilir.

Araştırma sonuçları sağlık personeli adaylarının psikolojik yardım almaya ilişkin tutumlarının cinsiyete ve gerekli olduğunu düşündükleri takdirde, hastalarını bir ruh sağlığı uzmanına sevk

etmelerine göre anlamlı ölçüde farklılık gösterdiğini, yaşamlarının büyük bir kısmını geçirdikleri yere ve bir ruh sağlığı uzmanından psikolojik yardım hizmeti alıp almamalarına göre ise anlamlı ölçüde farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. Devlet Planlama Teşkilatına göre, sağlık sektörü, hizmet alt sektörleri arasında yer almaktadır (DPT, 2000). Hizmet sektöründe, verilen hizmetler, hizmetten faydalanan birey ile hizmeti veren bireyin etkileşim içinde olmaları ile gerçekleşir (Aslan, 1998). Sağlık sektöründe bu etkileşimin istendik şekilde olması, öncelikle sağlık personelinin kendi fiziksel ve ruhsal sağlığının yerinde olmasına bağlıdır. Bundan dolayı gelecekte sağlık personeli olacak olan sağlık personeli adaylarının fiziksel sağlıklarının yanı sıra ruhsal sağlıklarına da gereken titizliği göstermelerinin önemli olduğu görölmektedir. Buradan hareketle, sağlık sektörüne personel yetiştiren üniversite ve meslek yüksekokullarının eğitim müfredatlarına koruyucu ve sağaltıcı ruh sağlığının önemini içeren dersleri eklemeleri veya bu derslerin içeriklerini zenginleştirmeleri önerilebilir. Diğer taraftan bu araştırmanın Nevşehir’de bulunan bir meslek yüksekokulunda yapılmış olması araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Bu durum sonuçların genellenebilmesini güçleştirmektedir. Gelecek araştırmaların sağlık personeli yetiştiren farklı üniversite ve/veya meslek yüksekokullarında yapılması sonuçların daha geniş gruplara genellenebilmesini sağlayacaktır. Ayrıca gelecek araştırmalarda, sağlık personeli adaylarının psikolojik yardım almaya ilişkin tutumları ile ilişkili olabilecek farklı değişkenler (stresle başa çıkma, yaşam doyumu, sosyal destek gibi) ele alınabilir.

Kaynakça

- Addis, M. E., & Mahalik, J. R. (2003). Men, masculinity, and the contexts of help seeking. *American Psychologist*, 58(1), 5-14.
- Aslan, M. H. (1998). *Hizmet Ekonomisi*. Alfa Yayınları, İstanbul.
- Aydın, M. (2017). Lisans öğrencilerinin psikolojik yardım aramaya gönüllüklerinin incelenmesi. *Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 76-94.
- Berger, J. M., Levant, R., McMillan, K. K., Kelleher, W., & Sellers, A. (2005). Impact of gender role conflict, traditional masculinity ideology, alexithymia, and age on men's attitudes toward psychological help seeking. *Psychology of Men & Masculinity*, 6(1), 73.
- Carlton, P. A., & Deane, F. P. (2000). Impact of attitudes and suicidal ideation on adolescents' intentions to seek professional psychological help. *Journal of Adolescence*, 23(1), 35-45.
- Ciarrochi, J. V., & Deane, F. P. (2001). Emotional competence and willingness to seek help from professional and nonprofessional sources. *British Journal of Guidance & Counselling*, 29(2), 233-246.
- Collishaw, S., Maughan, B., Natarajan, L., & Pickles, A. (2010). Trends in adolescent emotional problems in England: a comparison of two national cohorts twenty years apart. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 51(8), 885-894.
- Çürükvelioğlu-Köksal, E. (2018). Attitudes towards psychological help-seeking among preservice primary school teachers. *Elementary Education Online*, 17(4).
- Danforth, L. E. (2016). *The effects of gender role conflict, stigma, and social support on help-seeking in male service members* (Unpublished Doctoral Thesis). University of Wisconsin-Milwaukee, Wisconsin-Milwaukee.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (2000). Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005). Hizmet Ticaretinin Serbestleştirilmesi Özel İhtisas Komisyonu Raporu, ss.52. <http://ekutup.dpt.gov.tr/ticaret/oik559.pdf>. Erişim: 17.07.2020.
- Do, R., Park, J. R., Lee, S. Y., Cho, M. J., Kim, J. S., & Shin, M. S. (2019). Adolescents' attitudes and intentions toward help-seeking and computer-based treatment for depression. *Psychiatry Investigation*, 16(10), 728.
- Eagly, A. H., & Chaiken, S. (1993). *The Psychology of Attitudes*. Wadsworth Group/Thamson Learning.
- Erkan, S., Özbay, Y., Cihangir-Çankaya, Z. ve Terzi, Ş. (2012). Üniversite öğrencilerinin yaşadıkları problemler ve psikolojik yardım arama gönüllükleri. *Eğitim ve Bilim*, 37(164).
- Fischer, E. H., & Farina, A. (1995). Attitudes toward seeking professional psychological help: A shortened form and considerations for research. *Journal of College Student Development*, 36, 368-373.

- Gonzalez, J. M., Alegria, M., & Prihoda, T. J. (2005). How do attitudes toward mental health treatment vary by age, gender, and Ethnicity/Race in young adults? *Journal of Community Psychology*, 33, 611–629.
- Gürsoy, O. ve Gizir, C. A. (2018). Üniversite öğrencilerinin psikolojik yardım almaya yönelik tutumları: Sosyal damgalanma, kendini damgalama, öznel sıkıntıları açma, benlik saygısı ve cinsiyetin rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(49), 137-155.
- Hankin, B. L., Abramson, L. Y., Moffitt, T. E., Silva, P. A., McGee, R., & Angell, K. E. (1998). Development of depression from preadolescence to young adulthood: Emerging gender differences in a 10-year longitudinal study. *Journal of Abnormal Psychology*, 107(1), 128–140.
- Hogg, M. A. & Vaughan, G. M. (2005). *Social psychology* (4th Edition). USA: Pearson Education Limited.
- Karasar, N. (2012). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, C. (2015). Attitude towards seeking professional psychological help in a sample of pre-service teachers. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 224-234.
- Kırımlı, F. (2007). Lise Öğrencilerinin Psikolojik Yardım Arama Tutumlarını Etkileyen Etmenler, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Koçyiğit, M. ve Pamukçu, B. (2018). Üniversite öğrencilerinin psikolojik danışmadan beklentileri: cinsiyet, psikolojik yardım alma deneyimi, psikolojik yardıma ilişkin tutum ve kişilik özelliklerinin rolü. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(4), 2148-2171.
- Komiya, N., Good, G. E. & Sherrod, N. B. (2000). Emotional openness as a predictor of college students' attitudes toward seeking psychological help. *Journal of Counselling Psychology*, 47, 138–143.
- Kosky, R., & Hardy, J. (1992). Mental health: is early intervention the key? *Medical Journal of Australia*, 156(3), 147-148.
- Li, W., Dorstyn, D. S., & Denson, L. A. (2014). Psychosocial correlates of college students' help-seeking intention: A meta-analysis. *Professional Psychology: Research and Practice*, 45, 163–170.
- Lynch, L., Long, M., & Moorhead, A. (2018). Young men, help-seeking, and mental health services: exploring barriers and solutions. *American journal of men's health*, 12(1), 138-149.
- McKelley, R., & Rochlen, B. (2007). The practice of coaching: Exploring alternatives to therapy for counselling-resistant men. *Psychology of Men and Masculinity*, 8(1), 53–65.
- Moran, P. (2007). Attachment style, ethnicity and help-seeking attitudes among adolescent pupils. *British Journal of Guidance & Counselling*, 35(2), 205–218.
- Nam, D., Kim, Y., & Lee, T. (2010). The effects of Scaffolding-based courseware for the scratch programming learning on student problem solving skill. S. L. Wong (Ed.), *Proceedings of*

- the 18th International Conference on Computers in Education* (pp. 723-727). Putrajaya, Malaysia: Asia-Pacific Society for Computers in Education.
- Offer, D., Howard, K. I., Schonert, K. A., & Ostrov, E. J. D. (1991). To whom do adolescents turn for help? Differences between disturbed and nondisturbed adolescents. *Journal of the American Academy for Child and Adolescent Psychiatry, 30*, 623-630.
- Ofole, N. M. & Falaye, A. (2011). Impact of Emotional Intelligence Training on Modifying HIV risk perception of Road Safety Personnel in Imo State, Nigeria. *Ozean Journal of Social Sciences, 4*(1), 11-21.
- O'Neil, J. M. (2008). Summarizing 25 years of research on men's gender role conflict using the gender role conflict scale: New research paradigms and clinical implications. *The Counseling Psychologist, 36*(3), 358-445.
- Rickwood, D. J., & Braithwaite, V. A. (1994). Social-psychological factors affecting help-seeking for emotional problems. *Social Science & Medicine, 39*(4), 563-572.
- Rickwood, D. J., Deane, F. P., & Wilson, C. J. (2007). When and how do young people seek professional help for mental health problems? *Medical Journal of Australia, 187*(7), 35-39.
- Rickwood, D., Deane, F. P., Wilson, C. J., & Ciarrochi, J. (2005). Young people's help-seeking for mental health problems. *Australian E-Journal for The Advancement of Mental Health, 4*(3), 218-251.
- Schaub, M., & Williams, C. (2007). Examining the relations between masculine gender role conflict and men's expectations about counseling. *Psychology of Men & Masculinity, 8*(1), 40-52.
- Seyfi, F., Poudel, K. C., Yasuoka, J., Otsuka, K., & Jimba, M. (2013). Intention to seek professional psychological help among college students in Turkey: Influence of help-seeking attitudes. *BMC Research Notes, 6*(1), 519.
- Sigfusdottir, I. D., Asgeirsdottir, B. B., Sigurdsson, J. F., & Gudjonsson, G. H. (2008). Trends in depressive symptoms, anxiety symptoms and visits to healthcare specialists: A national study among Icelandic adolescents. *Scandinavian Journal of Public Health, 36*(4), 361-368.
- Springer, K. W., & Mouzon, D. M. (2011). "Macho men" and preventive health care: Implications for older men in different social classes. *Journal of Health and Social Behavior, 52*(2), 212-227.
- Tagay, O. (2017). Self-compassion and communication skills in predicting psychological help-seeking attitudes of psychological counsellor candidates. *New Trends and Issues Proceedings on Humanities and Social Sciences, 4*(6), 178-185.
- Topkaya, N. (2011). *Psikolojik yardım alma niyetinin sosyal damgalanma, tedavi korkusu, beklenen yarar, beklenen risk ve tutum faktörleriyle modellenmesi* (Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- Topkaya, N. ve Kavas, A. B. (2015). Algılanan sosyal destek, yaşam doyumu, psikolojik yardım almaya ilişkin tutum ve niyet arasındaki ilişkiler: Bir model çalışması. *Electronic Turkish Studies*, 10(2), 979-996.
- Topkaya, N., Şahin, E., Doğru-Çabuker, N. ve Okten, M. (2015). Eğitim fakültesi öğrencilerinde psikolojik yardım alma niyetinin yordayıcısı olarak kendini damgalama, saygınlığını yitirme kaygısı, benlik saygısı ve depresif duygudurum. *13. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, Mersin: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği.
- Yıldırım, T., Atlı, A., & Çiğil, C. (2014). Lise öğrencilerinin psikolojik yardım aramaya gönüllülükleri ile psikolojik belirtileri arasındaki ilişki. *e-International Journal of Educational Research*, 5(2)